

BARBARA KLICH-KLUCZEWSKA
<https://orcid.org/0000-0002-0198-262X>
Uniwersytet Jagielloński

Janina Jasicka i jej „archiwum zapośredniczone” Zarządu Wojewódzkiego Ligi Kobiet w Krakowie¹

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony wyjątkowemu pod względem formy i wartości archiwum powojennego krakowskiego Wojewódzkiego Zarządu Ligi Kobiet, jakim jest zbiór dokumentów różnego charakteru i pochodzenia, zachowany w spuściźnie Janiny Jasickiej w Archiwum Narodowym w Krakowie. Ta niejednorodna kolekcja określona została mianem „archiwum zapośredniczonego”, ponieważ jest ono zaprzeczeniem tradycyjnego, uporządkowanego archiwum instytucjonalnego, a jego kształt jest wynikiem świadomych wyborów pośrednika, czyli kronikarki Zarządu. Przypadkowość zachowanych materiałów powoduje, że w zbiorach znajdujemy np. nieobecne w innych archiwach unikatowe fotografie czy też czynione prawdopodobnie tylko na prywatny użytek notatki o poszczególnych działkach.

Słowa kluczowe: historia kobiet, Zarząd Wojewódzki Ligi Kobiet w Krakowie, Janina Jasicka, Kraków, archiwum kobiet

---

¹ Artykuł przygotowany w ramach realizacji projektu badawczego Narodowego Centrum Nauki pt. „Liga Kobiet w terenie. Działalność organizacji i realia jej funkcjonowania na szczeblu regionalnym i lokalnym w rzeczywistości Polski Ludowej (1945–1989)”, nr 2017/25/B/HS3/02015.

JANINA JASICKA AND HER “MEDIATED ARCHIVE” OF THE PROVINCIAL BOARD OF THE WOMEN’S LEAGUE IN KRAKOW

Abstract

The article is devoted to the unique in terms of form and content archive of the post-war Krakow Provincial Board of the League of Women, which is a collection of documents of various nature and origin, preserved in the legacy of Janina Jasicka in the National Archives in Krakow. This heterogeneous collection has been called the “mediated archive” because it is a contradiction to the traditional, structured institutional archive, and its shape is the result of the deliberate choices of the intermediary, i.e. the chronicler of the Management. The randomness of the preserved materials means that the collections include, for example, unique photographs that are absent from other archives, or, for example, notes about individual activists, probably made only for private use.

Keywords: women’s history, Provincial Board of the Women’s League in Krakow, Janina Jasicka, Krakow, women’s archive

Wprowadzenie

W oddziałach zamiejscowych Archiwum Narodowego w Krakowie zachował się spory i spójny zasób materiałów będących spuścizną działalności lokalnych organizacji Ligi Kobiet i Obywatelskiej Ligi Kobiet. Zbiory te znajdują się w oddziałach krakowskiego archiwum w Tarnowie, Nowym Sączu oraz – w mniejszym stopniu w Bochni. Dodatkowo warto zaznaczyć, że część tych materiałów jest przechowywana w ekspozytorze Archiwum w Spytkowicach. Zbiory tarnowskie i nowosądeckie to przede wszystkim, chociaż nie tylko, uporządkowana zgodnie z zasadami archiwum zakładowego dokumentacja działalności samodzielnych od 1975 r., czyli reformy administracyjnej, zarządów wojewódzkich Ligi, które mieściły się w tych miastach. Jest to dokumentacja obszerna i pełna, która umożliwia prześledzenie działalności oraz odtworzenie składu osobowego Ligi Kobiet w tych niegdysiejszych województwach. Jednocześnie standaryzacja materiałów tej instytucji podlegającej rygorom sprawozdawczości jest powodem wielu typowych problemów interpretacyjnych, do których należy przede wszystkim zagadnienie wiarygodności sprawozdań oraz typowość dokumentacji (przeważa-

ją bilanse, sprawozdania i protokoły), która odzwierciedla działalność Ligi na bardzo ogólnym poziomie i w konsekwencji oddziałuje nie tylko na finalny charakter narracji o tej instytucji, ale także prowokuje do stawiania jednoznacznych opinii o skrajnym scentralizowaniu stowarzyszenia i zupełnym braku autonomii.

Biorąc pod uwagę charakter zbioru archiwalnego, na przeciwnym biegunie możemy umieścić materiały krakowskiego Zarządu Wojewódzkiego Ligi Kobiet, które w postaci rozproszonych dokumentów zostały zachowane w spuściznie Janiny Jasickiej, długoletniej członkini Ligi, a głównej twórczyni Komisji Historycznej tej organizacji². Ten niejednorodny zbiór nazywam „archiwum zapośredniczonym”, ponieważ jest on zupełnym niemal zaprzeczeniem tradycyjnego, uporządkowanego archiwum instytucjonalnego. I tylko jego fragmenty nieco przypominają pierwotny stan dokumentacji krakowskiego zarządu. Archiwum Zarządu zachowane w zbiorach Jasickiej ma wszystkie zalety i wady takiego zbioru. Oczywiście należy cieszyć się, szczególnie w kontekście braku dokumentacji Głównego Zarządu Ligi Kobiet, że udało się zachować pewne materiały chociaż w takiej, szczątkowej, formie. Jednak wydaje się niemal niemożliwe odtworzenie krok po kroku działalności Ligi w Krakowie i województwie na podstawie tego zbioru. Pewnego rodzaju przypadkowość zachowanych materiałów powoduje natomiast, że w zbiorach znajdujemy nieobecne w innych archiwach, zupełnie unikatowe dokumenty, np. fotografie uroczystości organizowanych przez Ligę Kobiet, czynione prawdopodobnie tylko na prywatny użytek notatki o poszczególnych działaczkach, wreszcie – na przykład szczegółowe prywatne notatki z wizyty przedstawicielki organizacji w Budapeszcie. Jednocześnie ogromnym utrudnieniem dla historyka jest konieczność poruszania się w zbiorze dosyć przypadkowych brudnopisów (a nie jak to zwykle bywa – maszynowych kopii) protokołów z działalności Ligi Kobiet zarówno z drugiej połowy lat 40., jak, przykładowo, z lat 60. XX w., których odczytanie powoduje spore problemy.

Dzięki pewnej przypadkowości tego zbioru możemy moim zdaniem w tym wypadku mówić o szczególnym „archiwum kobiet”, ponieważ o jego charakterze decydowała w większym niż gdzie indziej stopniu osoba „kronikarki” czy też „archiwistki” dokumentów.

² Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANK), 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, SJ 1–153.

O ile nie jesteśmy w stanie ustalić na tym etapie badań przyczyn, dla których oryginalne zbiory dokumentów krakowskiego stowarzyszenia nie trafiły do archiwum, tak jak to się szczęśliwie stało np. z materiałami Towarzystwa Świadomego Macierzyństwa w Krakowie, to jesteśmy w stanie odtworzyć ścieżkę, jaką zachowane wycinki archiwaliów trafiły do Archiwum Narodowego w Krakowie. W 1979 r. przekazał je do archiwum, wraz z całą spuścizną matki, mgr inż. Jan Jasicki, syn zmarłej w 1978 r. Janiny Jasickiej.

Janina Jasicka – kronikarka Ligi Kobiet i historiografka ruchu kobiecego

Osoba, dzięki której do naszych czasów przetrwało w formie zapośredniczonej i fragmentarycznej archiwum krakowskiego Zarządu Ligi Kobiet, jest właśnie Janina Jasicka, jej biografia wydaje się kluczowa dla rozpoznania specyfiki zachowanego zbioru i jego charakteru. To w jej spuściznie przekazanej przez syna znalazły się ważne dla odtworzenia historii ruchu kobiecego Akta Komisji Historycznej działającej przy Zarządzie Wojewódzkim Ligi Kobiet, którą Jasicka założyła w 1959 r. To z myślą o niej Janina Jasicka gromadziła materiały do „Działalności Ligi Kobiet w Krakowie w XXV-leciu PRL” oraz wyjątkowo cenne z historycznego punktu widzenia referaty i wspomnienia nadesłane przez działaczki z całego województwa w związku z obchodami Millennium. Materiały te dotyczą przede wszystkim lat 1959–1975, ale można także odnaleźć zapiski z okresu wcześniejszego. O ile cała spuścizna Jasickiej liczy 3,5 mb. i 150 jednostek archiwalnych, o tyle sam zbiór Komisji Historycznej to 14 jednostek³. Jednocześnie materiały związane z działalnością Jasickiej w Lidze Kobiet są rozproszone w całym omawianym zbiorze – znajdują się zarówno w wypisach i notatkach osobistych, jak referatach i odczytach, wspomnieniach oraz korespondencji.

Bogusława Czajeczka, która przygotowała do druku fragmenty pamiętników Jasickiej (dotyczą one przede wszystkim jej dzieciństwa i młodości), podkreśla, że zamiłowanie kronikarki do gromadzenia informacji i skrupulatnego ich przechowywania zostało zapisane w notce na jej temat, sporządzonej przez kierownictwo Fa-

³ ANK, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, Akta Komisji Historycznej, sygn. SJ 98-112.

bryki Narzędzi Wiertniczych w Krakowie, gdzie pracowała w 1952 r. Napisano o niej wówczas, że jest inteligentna, bardzo zdolna, obowiązkowa, zdyscyplinowana i opanowana. Do tego zestawienia należy dodać jeszcze szczególne zamięrowanie do działań społecznych, które było charakterystycznym rysem jej życia i poprowadziło ją do członkostwa w Lidze⁴.

Janina urodziła się w 1902 r. w wielodzietnej rodzinie robotniczej Piątaków w Krakowie. Otrzymała gruntowne wykształcenie w zakładzie wychowawczym ss. szarytek w Krakowie przy ul. Warszawskiej. Następnie uczyła się kolejno w Szkole Ludowej im. Zbigniewa Oleśnickiego i Szkole Wydziałowej im. Zygmunta Kraśńskiego. Później wybrała studia nauczycielskie dla pedagogów wiejskich i początki niepodległości spędziła w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim im. św. Rodziny w Krakowie. Pomimo że władze seminarium, doceniając jej uzdolnienia, zdecydowały się wysłać swoją absolwentkę do szkoły dla Polaków w Lille, Janina nie wyjechała, ponieważ nie wyrazili na to zgody jej rodzice. W latach 1922–1928 pracowała jako nauczycielka w jednoklasowej szkole powszechnej w Długopolu oraz w siedmioklasowej szkole powszechnej w Moszczenicy na Śląsku. W 1928 r. wyszła za mąż za socjalistę i działacza PPS Jana Jasickiego, co wiązało się na Śląsku z koniecznością rezygnacji z posady nauczycielki. Młodzi małżonkowie przenieśli się do Bydgoszczy, gdzie Jan pracował w Fabryce Cygar na posadzie wicedyrektora. W latach 30. XX w. Janina organizowała różnego rodzaju koncerty, wieczory literackie, kursy gospodarcze dla robotnic, młodzieży licealnej. W związku ze zbliżającą się wojną Janina Jasicka w Bydgoszczy oraz w okolicznych wsiach organizowała wykłady z zakresu przygotowania wojennego kobiet. W czerwcu 1939 r. zarządzono ewakuację Fabryki Cygar do Łodzi. Tu we wrześniu 1939 r. pospieszyła na ratunek ludności cywilnej i polskim jeńcom wojennym (m.in. zorganizowała pomoc dla ludności cywilnej, która ucierpiała wskutek ataku lotniczego niemieckiej Luftwaffe na cywilny pociąg na stacji Łódź Kaliska). W 1943 r. wraz z mężem została wysiedlona przez Niemców. Powróciła do Krakowa, gdzie podjęła pracę u doktora Józefa Sojki w Ubezpieczalni Społecznej. W stolicy Generalnego Gubernatorstwa włączyła się aktywnie w nurt życia podziemnego. Działała w Zgrupowaniu Żelbet – jednej

⁴ Bogusława Czajecka (oprac.), „Janina Jasicka. Pamiętniki (wybór)”, *Krakowski Rocznik Archiwalny*, t. 2, 1996, 107.

z najaktywniejszych jednostek garnizonu krakowskiego AK. Współpracowała z oddziałem partyzanckim „Harnaś” oraz pełniła funkcję sanitariuszki w grupie dr. Choceja⁵.

Po zakończeniu wojny sytuacja ekonomiczna wymagała od wielu kobiet szybkiego zdobycia konkretnych zawodowych umiejętności. Wbrew deklaracjom władz niewiele udało się zrobić na rzecz poszerzenia dla nich rynku pracy w przemyśle w ramach tzw. pierwszej trzylatki, czyli Planu Odbudowy Gospodarczej⁶. Niemniej jednak sporym zainteresowaniem cieszyły się szkolenia i kursy doskonalenia zawodowego dla księgowych, krawcowych, szwaczek, pielęgniarek czy kucharek, a także kursy czytania i pisania dla analfabetów (wśród których większość stanowiły kobiety) organizowane m.in. przez nowo powstałą Ligę Kobiet, do której ochoczo zapisała się w 1947 r. Janina Jasicka. Wierzyła, że w powojennej Polsce organizacja stanie się realną reprezentacją polityczną kobiet o orientacji lewicowej, która była jej tak bliska od lat dwudziestych. Zaangażowanie w prace krakowskiego zarządu Ligi było konsekwencją jej przedwojennej aktywności na rzecz kobiet ze środowisk robotniczych w ramach Polskiej Partii Socjalistycznej. W latach 30. ubiegłego wieku Janina organizowała kursy gospodarcze, stworzyła także żłobek, do którego – chcąc zachęcić robotnice z Bydgoskiej Fabryki Cygar do korzystania z instytucjonalnej opieki – przyprowadzała swojego syna. W podobny sposób wyobrażała sobie zapewne swoją działalność w powojennej Lidze Kobiet, która zresztą odziedziczyła pełną nazwę po istniejącej od 1913 r. instytucji (Społeczno-Obywatelskiej Lidze Kobiet), z którą dane jej było współpracować przed wojną.

Związki Janiny Jasickiej z organizacją stworzoną na wzór organizacji przedwojennej, ale jako narzędzie polityki PPR, a następnie PZPR w środowiskach kobiecych odzwierciedlały jednak faktyczną naturę nowej organizacji. Liga Kobiet miała odegrać ogromną propagandową rolę w procesie – jak to nazywano po wojnie – „produktywizacji” kobiet, czyli wcielenia w życie idei kobiety pracującej zawodowo. Proces ten dokonywał się w ramach polityki stalinizacji kraju i był ekonomicznie determinowany założeniami

⁵ Ibidem, 108–109.

⁶ Program nie przewidywał tworzenia miejsc pracy zarezerwowanych tylko dla kobiet, jak to miało miejsce w ZSRR w latach 30., zob. M. Fidelis, *Women, Communism, and Industrialisation in Postwar Poland*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 49).

planu pięcioletniego (1950–1955). W duchu propagandy tego czasu podkreślano nieustannie, że „wszelkie ograniczenia, które krępowały szerokie rzesze kobiet, zostały zniesione. Kobieta na równi z mężczyzną ma dziś pełne prawa polityczne, dostęp do nauki, do wszystkich zawodów i stanowisk”⁷.

Jasicka została wybrana na szefową Zarządu Miejskiego Ligi Kobiet już w okresie stalinowskim, w 1950 r., i pełniła tę funkcję zaledwie kilka miesięcy, od czerwca do października tego roku. Kariere aktywistki na rzecz kobiet zakończyła ostatecznie w listopadzie w dramatycznych okolicznościach w związku ze śledztwem prowadzonym w sprawie jej męża Józefa. Janina i jej mąż jako członkowie Polskiej Partii Socjalistycznej w 1948 r. podzielili losy swojej organizacji i zostali członkami PZPR. Jasicki nie mógł pogodzić się z wymuszoną jednością, ostatecznie w 1950 r. został oskarżony o kontakty z reakcyjnym podziemiem i aresztowany. Także Janina i ich syn spędzili dwa tygodnie w więzieniu. Do pracy na rzecz kobiet wróciła jednak po odwilży, w 1958 r., zakładając rok później wspomnianą już, pierwszą w Polsce, Komisję Historyczną przy LK⁸. Jako emerytka od 1958 r. niemal cały swój wolny czas poświęcała odtąd historii feminizmu, ruchów emancypacyjnych oraz dokumentowaniu działań przeszłych i bieżących Ligi. Pisała artykuły w „Dzienniku Polskim” i „Gazecie Krakowskiej”, dawała odczyty i publikowała noty biograficzne. Jej spuścizna, pełna brulionów z wypisami z prasy, wspomnień i literatury historycznej, jest świadectwem jej intuicyjnej świadomości warsztatu historycznego i głębokiego przekonania o potrzebie popularyzacji wiedzy o przeszłości kobiet, do której zaliczała także dzieje Ligi. Zorganizowała pomoc dla zasłużonych Polek: farmaceutki Heleny Mackiewicz i Anny Horbackiej. Ta historiografka kobiet starała się uczcić niemal każdą rocznicę wydarzeń historycznych istotnych dla dziejów kobiet opartym na pogłębionych studiach artykułem lub referatem. W 1963 r. przypadła setna rocznica wybuchu powstania styczniowego. W związku z tym wydarzeniem sporządziła 169 notek biograficznych kobiet zaangażowanych w powstanie. Następnie zajęła się studiami nad rozwojem oświaty dla kobiet oraz pracy zawodowej kobiet. Zmarła w 1978 r.

⁷ Cyt. za Dariusz Jarosz, *Polacy a stalinizm 1948–1956*, (Warszawa: Instytut Historii PAN, 2000, 117).

⁸ Zob. Bogusława Czajeczka (oprac.), „Janina Jasicka. Pamiętniki”, 109–111.

„Archiwum zapośredniczone”

Jasicka żywiła głębokie przekonanie o konieczności zachowania dla potomnych unikatowych źródeł historycznych, stąd zapewne pasja gromadzenia dokumentów, także ze źródeł prywatnych i akcje przekazywania ich do archiwów. Dlatego też w jej uporządkowanych zbiorach oprócz prawie 200 odczytów oraz osobistych dokumentów o charakterze korespondencji i pamiętników znalazły się dokumenty, które stanowiły część dokumentacji Zarządu lub też – co bardziej prawdopodobne – kopie i brudnopisy protokołów i oficjalnych dokumentów przesyłanych przez Zarząd Główny Ligi Kobiet.

Przykładem jej działalności jako kronikarki czy raczej historiografki krakowskiej Ligi Kobiet może być krótki szkic historii „Ligi Kobiet na terenie Krakowa i woj. krakowskiego za czas od września 1945 do 30 czerwca 1946”⁹. Narracja ta obrazuje wartość merytoryczną zbioru i jej szczególny charakter:

... W sierpniu 1945 r. założono w Warszawie Społeczno-Obywatelską Ligę Kobiet, łączącą w swoich szeregach kobiety miast i wsi, różnych ugrupowań politycznych pod wspólnym sztandarem walki o pokój, o szczęśliwe dzieciństwo i poszanowanie praw kobiet.

Na terenie Krakowa tę pionierską działalność rozpoczęła w drugiej połowie września 1945 r. Elżbieta Mucharska¹⁰; działaczka PPS. Akcja werbowania członkiń do SPoł. B. Ligi Kobiet znalazła widać zrozumienie u kobiet Krakowa, bo na koniec października 1945 r. liczba ich wynosiła 600 /sześćset/.

W związku z odbywającym się w Paryżu Międzynarodowym Kongresem Kobiet, który powołał organizację „Światową Demokratyczną federację Kobiet”, Spo. Obyw. L. K. zwołała na dzień 25. XI. 1945 wiec, na którym kobiety Krakowa oświadczyły całkowitą solidarność z uchwałami Kongresu, dotyczącymi walki o pokój, szczęście ludzkości i zakazu użycia broni atomowej w sposób niszczycielski¹¹.

Zajęta sprawami organizacyjnymi nie zapomniała Sp. Ob. L. K. o najmłodszych z okazji Mikołaja urządziła w niedzielę dnia 9 XII 1945 w Domu Kultury wspólną zabawę taneczną muchomorków, sosenek, gwiazdeczek¹².

Aby jak najszersze rzesz kobiet zapoznać z aktualnymi sprawami kobiet, zawiązał się w końcu 1945 r. zespół redakcyjny, który

⁹ ANK, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, Akta Komisji Historycznej, sygn. SJ 100, k. 13–17.

¹⁰ Przypis Janiny Jasickiej.

¹¹ Przypis Janiny Jasickiej.

¹² Przypis Janiny Jasickiej.

od stycznia 1946 r. do 2 IX 1946 r. wydawał na łamach Dziennika Polskiego tygodniowy dodatek „Kobieta w Polsce i w świecie”¹³. Artykuły pisały: Irena Barowa, mgr. Cwiklińska Zuzanna pod ps. Helena Waydowicz, Eugenia Foferko, Halina Kowalska, Maria Nosarzewska, dr Swierczewska, Ściborowska-Mierzwin, która już wtedy poruszała sprawę rodzin zastępczych, temat aktualny i dziś po tylu latach¹⁴.

Tytuł pisma odpowiadał całkowicie treści zawartych w nim artykułów. Przeprowadzono ankiety: <Sprawa najważniejsza dziecko>, <Sieroca dola>, oraz umieszczano wywiady.

Po uchwaleniu nowego prawa małżeńskiego, obowiązującego od stycznia 1946 r., a które przy podziale majątku wybitnie krzywdziło kobiety i spotkało się z zasłużoną krytyką, Maria Nosarzewska w artykule: <Blaski i cienie równouprawnienia> uspokoiła kobiety, że Zarząd Główny SPoł. Ob. L.K. w Warszawie przesłał do Ministerstwa Sprawiedliwości nowy projekt, opracowany przez adwokatki znane bojowniczkami o prawa kobiet¹⁵.

Redakcja przyjmowała strony we wtorki i piątki w lokalu SP. Ob. L. K. przy Karmelickiej 1¹⁶.

Dnia 28. Stycznia 1946 r. zmarła nagle przewodnicząca Elżbieta Mucharska, lat 56, pochowana na cmentarzu rakowickim¹⁷.

W lutym 1946 r. w obecności posłanek z Zarządu Głównego w Warszawie ob. ob. Kowalskiej, Święcickiej i Jaszczukowej ustalono nowy Zarząd:

ob. Mgr. Elżbieta Mathaszowa przewodnicząca

ob. Barbara Małkowska I v. przewodnicząca

ob. Maria Kusiowa II v. przewodnicząca ...

Odbýwały się z ramienia organizacji następujące wykłady:

Dnia 27 III 1946 f. Dr Swierszczewska: „Co każda z nas winna wiedzieć o chorobach wenerycznych”¹⁸

Dnia 5 VI 1946 r. dr . Stołyhwowa: „Czy istnieją wyższe i niższe rasy”. Dnia 12 VI 1946 r. dalszy ciąg ciekawej, niedokończonyj w dniu 5 VI dyskusji na temat wyższych i niższych ras¹⁹.

Dnia 26 VI 1946 r. wiceprezydent Małgorzata Nowicka wygłosiła referat pt. „Prawa i obowiązki kobiet”²⁰.

¹³ Przypis Janiny Jasickiej.

¹⁴ Przypis Janiny Jasickiej.

¹⁵ Przypis Janiny Jasickiej.

¹⁶ Przypis Janiny Jasickiej.

¹⁷ Przypis Janiny Jasickiej.

¹⁸ Przypis Janiny Jasickiej.

¹⁹ Przypis Janiny Jasickiej.

²⁰ Przypis Janiny Jasickiej.

Odczyty te nie tylko zaznajamiały szerokie rzesze kobiet z aktualnymi zagadnieniami, ale spełniały rolę propagandy, po każdym bowiem odczycie zwiększały się szeregi Społeczno-Obywatelskiej Ligi Kobiet.

Ten wycinek obszernego 8-stronicowego, detalicznego opracowania przygotowanego w ramach Komisji Historycznej to przykład ciekawego, można zaryzykować stwierdzenie – historiograficznego opracowania dziejów Ligi, które podjęto w Krakowie w połowie lat 60. O próbach opartego na źródłach, a więc w przekonaniu autorki – krytycznego oglądu jej dziejów świadczyć mogą nie tylko odwołania w formie przypisów do określonego dokumentu (niestety karta z przypisami nie zachowała się, ale zachowały się bruliony z notatkami, które mogą w przyszłości pomóc w odtworzeniu procesu budowania narracji), ale także liczne wtrącenia: „To wszystko co na razie można było zebrać o Kołach Ligi Kobiet w czasie od 7 X 45 r. do 30 VI 1946 r.” lub „Dokładnej ewidencji jak powstawały poszczególne Koła Sp. Obyw. L. K. Na terenie Krakowa i województwa nie mamy i na razie nie trafiłyśmy w poszukiwaniach naszych na odpowiednie materiały”²¹. Zdania te poświadczają także zbiorowy charakter pracy nad projektem. Podobny, bardzo bogaty w szczegóły charakter ma inna, spisana podobnie jak dzieje Ligi w latach 1945–1946, historia organizacji w Nowej Hucie pt. „Krótki zarys historii działalności Ligi Kobiet w Nowej Hucie”²².

Obie wymienione narracje mają charakter pozytywistycznego zobiektywizowanego opisu faktograficznego, który opiera się na szkieletcie zbudowanym z dat dziennych i nazwisk kobiet – członkiń Ligi, co potwierdza głębokie umocowanie w źródłach aktowych samej organizacji. Narracja Jasickiej w żaden sposób nie wskazuje na jej osobiste zaangażowanie w działalność Ligi w tym czasie, a tym bardziej na jakiegokolwiek dramatyczne osobiste doświadczenia związane z organizacją. Z drugiej strony, chociaż podkreśla zasługi Zarządu, a wymienianie kolejnych inicjatyw ma dowodzić wprost żywotności organizacji i jej autentycznego wpływu na rzeczywistość, poza krótkim ideologiczno-historycznym wprowadzeniem trudno szukać tutaj celowej propagandy komunistycznej. Odnosi się raczej wrażenie, że zasadniczą ideą przyświecającą Jasickiej było możliwie

²¹ ANK, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, k. 25, 27.

²² ANK, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, k. 69.

szczególne i wierne odtworzenie aktywności organizacji z jednoczesnym pominięciem problemów trudnych i niedyskutowalnych w połowie lat sześćdziesiątych. W dużej mierze jej narrację można zakwalifikować jako wypis ze źródła, który – paradoksalnie – dzisiaj przy braku innych źródeł dokumentujących działalność Zarządu Wojewódzkiego może stać się wyjątkowo cennym, mimo że zapośredniczonym archiwum wiedzy o powojennej historii kobiet w Krakowie.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Narodowe w Krakowie, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, Akta Komisji Historycznej, sygn. SJ 100, k. 13–17, 25, 27, 69.

Archiwum Narodowe w Krakowie, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, sygn. SJ 1-153.

Archiwum Narodowe w Krakowie, 1340 Spuścizna Janiny Jasickiej, Akta Komisji Historycznej, sygn. SJ 98-112.

Opracowania

Czajeczka, Bogusława (oprac.). „Janina Jasicka. Pamiętniki (wybór)”, *Krakowski Rocznik Archiwalny*, t. 2, 1996.

Fidelis, Małgorzata. *Women, Communism, and Industrialisation in Postwar Poland*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).

Jarosz, Dariusz. *Polacy a stalinizm 1948–1956*, (Warszawa: Instytut Historii PAN, 2000).